

ДУМКИ З ПРИВОДУ THOUGHTS ON

ЗБАЛАНСОВАНЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

БЕЗУГЛИЙ Микола Дмитрович,
президент Національної академії аграрних наук
України, академік НААН України

В умовах реформування земельних відносин при використанні практичних та наукових знань у структурі управління земельними ресурсами можуть бути створені передумови для організації і впровадження збалансованого землекористування. Варто зауважити, що своєчасне і обґрунтоване втручання держави в процес землекористування – неодмінна й обов'язкова умова відновлення земель, підвищення ефективності їх використання. Роль державного управління земельними ресурсами особливо зростає виходячи із завдань нинішньої земельної реформи, яка передбачає формування ринку земель сільськогосподарського призначення.

Пріоритетними напрямками розв'язання земельної проблематики держави на перспективу мають бути: вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами і законодавчо-нормативної бази, створення інституціональних умов для ефективного обігу земель, удосконалення системи моніторингу земельних ресурсів завдяки автоматизованій системі ведення Державного земельного кадастру, здійснення розмежування земель державної й комунальної власності, приведення нормативної грошової оцінки земель до ринково-обґрунтованих цін, створення системи екологізації землекористування, економічного стимулювання раціонального використання і охорони земель.

Принципово важливим є застосування системного підходу до бачення всіх проблем земельних відносин на основі аналізу окремих взаємопов'язаних і взаємообумовлених проблем розвитку сільськогосподарського виробництва, а також сільських територій і аграрного сектора в цілому.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ Є ОСНОВОЮ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ І ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВАХ

КАЛЕТНИК Григорій Миколайович,
д.е.н., проф., чл.-кор. НААН України, народний
депутат України, голова комітету Верховної Ради
України з питань аграрної політики та земельних
відносин

Земля, ставлення до неї завжди були ознакою духовної зрілості кожного українця впродовж багатьох років. На нинішньому етапі суспільного розвитку земельні ресурси використовуються надзвичайно інтенсивно, виконуючи функцію територіального базису, природного ресурсу та основного засобу виробництва. Проте у різних галузях виробництва таке використання є неоднаковим і має різне значення залежно від їхнього функціонування. В промисловості, транспорті, будівництві земельні ресурси є лише територіальною, просторовою базою, і тому основна увага приділяється площі земельних ділянок, їхньому рельєфу, віддаленості від джерел постачання сировини і центрів реалізації продукції,

наявності комунікацій. У добувній промисловості значення земельних ресурсів зростає, оскільки, крім територіальної бази, в їх надрах сконцентровані усі корисні копалини. І надзвичайно велике, незамінне значення у сільському і лісовому господарствах мають земельні ресурси, складовою та невід'ємною частиною яких є ґрунти як головний засіб і предмет праці.

Останніми роками в Україні особливої актуальності набуває проблема еколого-безпечного використання земель, оскільки їх нерациональне використання призвело до зниження родючості ґрунтів, поширення ерозійних процесів, збільшення площ забруднених і деградованих земель. Це потребує розробки, обґрунтування і впровадження заходів щодо забезпечення ефективного й екологічно безпечного їх використання.

Еколого-економічні проблеми природокористування ще більше загострюються в процесі переходу до ринкових відносин, коли внаслідок здійснення земельної реформи підприємства практично набувають повної фінансово-господарської самостійності та орієнтації у своїй діяльності переважно на короточасні комерційні цілі. З огляду на це особливо важливим, багатомісним в чому визначаючим екологічно сталою соціально-економічний розвиток сільського та лісового господарств, є досягнення оптимального поєднання ринкових механізмів та цілеспрямованих заходів державного регулювання природокористування.

ЗЕМЛЯ ЯК ПРИРОДНИЙ РЕСУРС – НАЙВАЖЛИВІШИЙ ОБ'ЄКТ У ВИРОБНИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТА ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

ШЕРШУН Микола Харитонович,
народний депутат України, перший заступник
голови Комітету Верховної Ради України з питань
екологічної політики, природокористування та
ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи,
кандидат економічних наук

Наразі в українському законодавстві земельні ресурси чітко не визнані природними, внаслідок чого складається враження, що землі лісогосподарського призначення не беруть участі у формуванні агроєкосистем нарівні з використанням земель сільськогосподарського призначення. Економіку землекористування у лісівництві переведено до сфери користування лісовими ресурсами, головною продукцією якої є деревина у стані росту. Тому власник земельних ресурсів не отримує плату за землю в належному обсязі. Також спостерігаються колізії у визначенні об'єктів природних ресурсів між конституційними нормами і нормативно-правовими актами. Похідними від останнього стала майже повна дотаційність лісогосподарського виробництва, а також відсутність статистичної інформації щодо стану і формування лісових екосистем, їх відповідності типам лісорослинних умов.

Тому досить важливим завданням є проведення подальших досліджень щодо наукового обґрунтування розрахунку потенційної продуктивності земель лісогосподарського призначення і визначення на цій основі шляхів формування лісових агроєкосистем, що відповідали б вимогам підтримання екологічної рівноваги у межах діяльності суб'єктів господарювання та його здійснення на основі самоокупності й прибутковості. Те ж саме стосується удосконалення й узгодження чинного законодавства щодо спрощення і конкретизації економічної відповідальності за формування агроєкосистем у галузі лісівництва, підтримання їх у стані динамічної рівноваги, обґрунтування і сплати земельної ренти всіма суб'єктами господарювання за користування землями сільського та лісового господарств залежно від їх природної продуктивності.

ПОЛІТИКА ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В АГРОСФЕРІ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВОЇ НАЦІЇ

КВАША Сергій Миколайович,
д.е.н., проф., чл.-кор. НААН України, директор
департаменту Міністерства аграрної політики та
продовольства України

Суперечності, що існують в умовах інтенсивного аграрного виробництва та деградації довкілля і виснаження природних ресурсів, можна подолати завдяки формуванню та впровадженню принципово нової політики збалансованого природокористування в агросфері, яка відповідала б еколого-економічним критеріям і була спрямованою на забезпечення довготривалого сталого розвитку.

Крім того, політика збалансованого природокористування в агросфері має стати невід'ємною складовою економічної політики сталого розвитку держави. Адже саме захист, раціональне використання і відтворення глобального навколишнього середовища та природних ресурсів є ключовим чинником забезпечення здоров'я нації.

Одним з принципових моментів у вирішенні завдань екологічної політики є необхідність застосування інтегрованого підходу до збереження й раціонального використання й відтворення природних ресурсів, тобто ресурси мають розглядатися як єдине ціле в умовах багатостороннього впливу на них з боку людини.

ВАЖЛИВИМ ІНСТРУМЕНТОМ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ Є ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ

ЛІБАНОВА Елла Марленівна,
д.е.н., проф., академік НАН України, директор
Інституту демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України

У сучасних умовах очевидними стали суперечності соціально-економічного розвитку, пов'язані із зменшенням або (нестачею) природних ресурсів та забрудненням навколишнього середовища. Орієнтація економіки на задоволення матеріальних потреб суспільства та зростання антропогенного впливу на природу без урахування її можливостей компенсувати його негативні наслідки спричинили виникнення комплексу екологічних проблем.

Тому для розв'язання цих проблем і збереження здоров'я людини та природи необхідні насамперед відповідальна екологічна політика та практика державних і громадських органів, керівників підприємств, організацій. Одним із напрямів екологічної політики держави має стати переорієнтація людства на еколого-гуманістичні цінності. В рамках розв'язання цієї проблеми пріоритетною є роль, відведена формуванню екологічної свідомості та екологічної культури суспільства.

З огляду на це перед суспільством постає ще одне дуже важливе завдання – формування екологічної свідомості населення, що передбачає цілий комплекс заходів екологічного навчання й виховання з утвердженням у свідомості таких елементів, як екологічна наукова свідомість, екологічна етика та психологія.

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ХВЕСИК Михайло Артемович,
д.е.н., проф., академік НААН України, директор
ДУ «Інститут економіки природокористування та
сталого розвитку НАН України»

Проблема розвитку сільських територій, розв'язання якої сприятиме раціональному використанню природно-ресурсного потенціалу, елімінації деструктивних тенденцій у структурі економічно-активного населення, покращенню екологічного стану, підвищенню рівня і якості життя, відновленню збалансованості господарського комплексу, має вирішуватися з огляду на загальні тенденції перетворень, що відбуваються в аграрному секторі економіки.

Розвиток процесів глобалізації і зміни в структурі сільського господарства України визначили питання щодо відповідності традиційних поглядів (парадигми) і ефективності аграрної політики сучасним тенденціям просторового розвитку сільських територій. Нині об'єктивним є визнання сільського господарства як галузі, що здатна конкурувати з іншими галузями в національній економіці і на світовому рівні.

Проте соціально-економічні перетворення, що відбуваються нині в Україні, накладають свій відбиток практично на всю господарську діяльність держави. Об'єктивно значною мірою цей процес стосується власне сільських територій, оскільки тут зосереджується одна з найбільших проблем – земельні відносини, питання статусу землі. Цілком зрозуміло, що спосіб вирішення земельного питання обумовить і просторово-планувальні напрями упорядкування соціально-виробничої інфраструктури сільського середовища проживання.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ МАЄ СТАТИ СКЛАДОВОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ЖУК Валерій Миколайович,
д.е.н., проф., чл.-кор. НААН України, академік-
секретар відділення аграрної
економіки продовольства

Стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу будь-якої країни багато в чому залежить від наявності надійної системи економічної безпеки. Проте останнім часом спостерігається її залежність від стану екологічних систем. Забезпечення економічної безпеки не може бути відокремленим від екологічних основ виробничої сфери. Такий взаємозв'язок необхідно розглядати на підставі комплексного аналізу еколого-економічних показників розвитку суспільства.

Екологічна ситуація за останні роки погіршилася настільки, що саме від неї залежатиме нині як економічний стан господарюючих суб'єктів, так і забезпечення населення якісним продовольством, а саме – продовольча безпека країни. Тому однією з найважливіших складових економічної безпеки України є забезпечення еколого-економічної безпеки агропродовольчої продукції. До того ж пріоритетним напрямом вважається насичення ринку екобезпечною продукцією вітчизняних товаровиробників.

У свою чергу розвиток принципів еколого-економічної безпеки агропродовольчого ринку забезпечує не лише безпеку сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, але і здоров'я нації, збереження агроландшафтів, а отже, і національну безпеку країни в цілому.